

De Kuiperij in Amersfoort

Wie nu door de Hellestraat in Amersfoort loopt, kan zich moeilijk voorstellen hoe levendig dit straatje ongeveer een eeuw geleden is geweest. Alleen een oude kuiperij getuigt nog van het rijke ambachtelijke verleden van deze straat.

*De Kuiperij,
Hellestraat 7 te
Amersfoort*

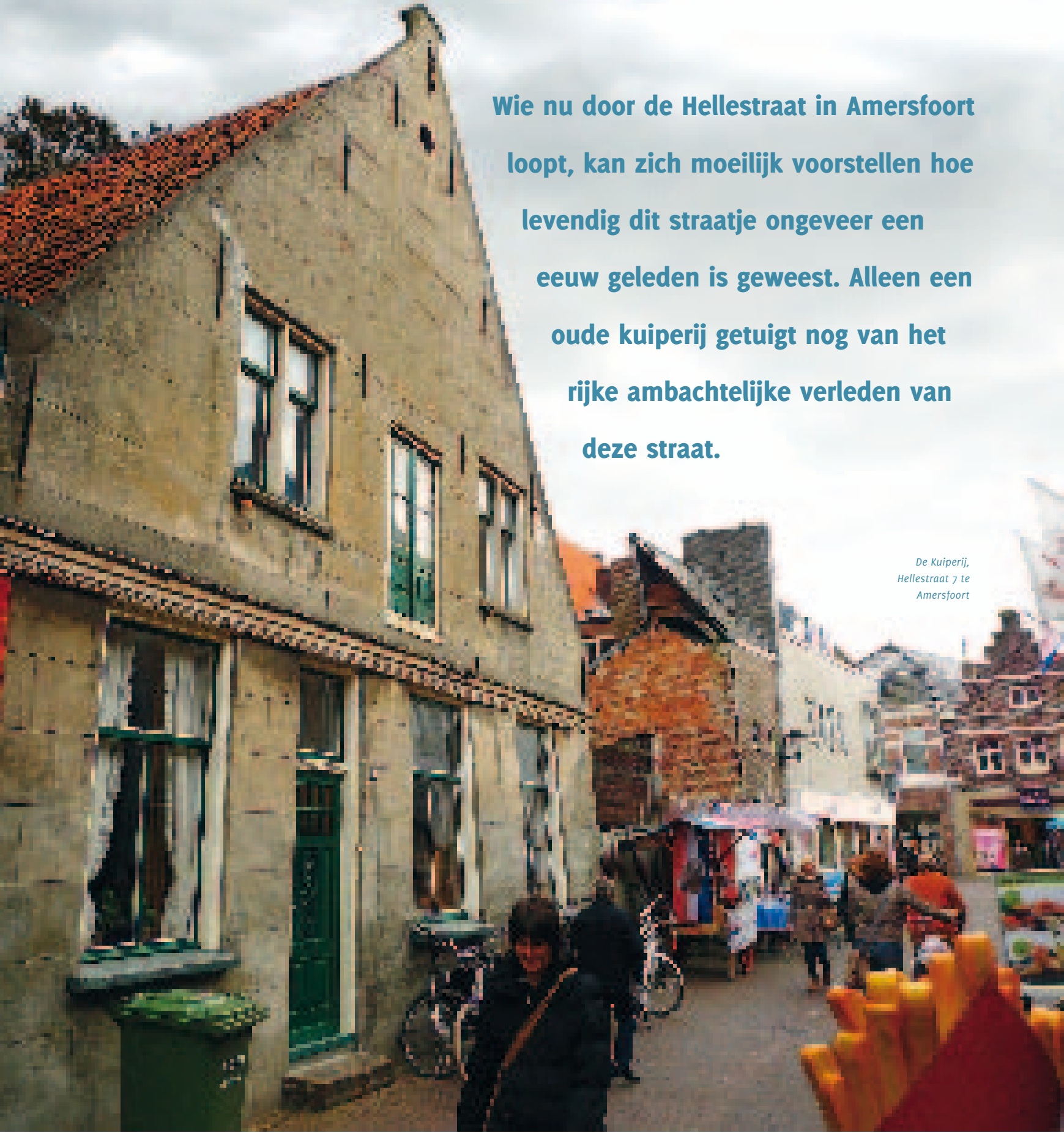

Foto links:
Kuiperij in 1942, de tonnen staan voor de deur en op de achtergrond is de Onze Lieve Vrouwe Toren zichtbaar.

Foto rechts:
De werkplaats van de kuiperij aan de Hellestraat in Amersfoort 2009.

Het huis met de gepleisterde tuitgevel op Hellestraat 7 staat in Amersfoort bekend als de Kuiperij. Onder de Oud Hollandse rode dakpannen werkte sinds 1905 kuiper Meester. Al meer dan een eeuw staat de werkplaats van het huis bomvol gereedschappen, machines en hout voor het maken van tobbes, vaten en tonnen. De inboedel is als een ongeorganiseerd museum, dat de geschiedenis over het kuipersvak in de afgelopen eeuw toont. En de combinatie met het gebouw maakt het tot een uniek ensemble.

Marinus Meester, kleinzoon van de oude Meester, woont nog steeds in het huis in de Hellestraat. Het vak van kuiper leerde hij van zijn vader, die het op zijn beurt weer van diens vader had geleerd. Grootvader Hendrik begon als kuiper in Nijkerk en kwam later naar Amersfoort, naar de Bloemendalsestraat. In 1905 kocht hij het huis in de Hellestraat. Het moet een bedrijvig straatje zijn geweest toen Hendrik Meester hier kwam wonen. In de kleine lage huisjes woonden in die tijd vooral kooplieden en eenvoudiger werklieden, zoals blekers-, schildersknechten en winkelbedienden. Ook woonden er veel ambachtslieden; op nummer 31 de gebroeders Boersma, de één schoenmaker tevens omroeper, de ander letterzetter, op nummer 14-16 stond timmerfabriek De Vlijt en schuin tegenover de familie Meester op nummer 4 woonde de wever Van Pluuren. Meester was in de Hellestraat waarschijnlijk de enige kuiper.

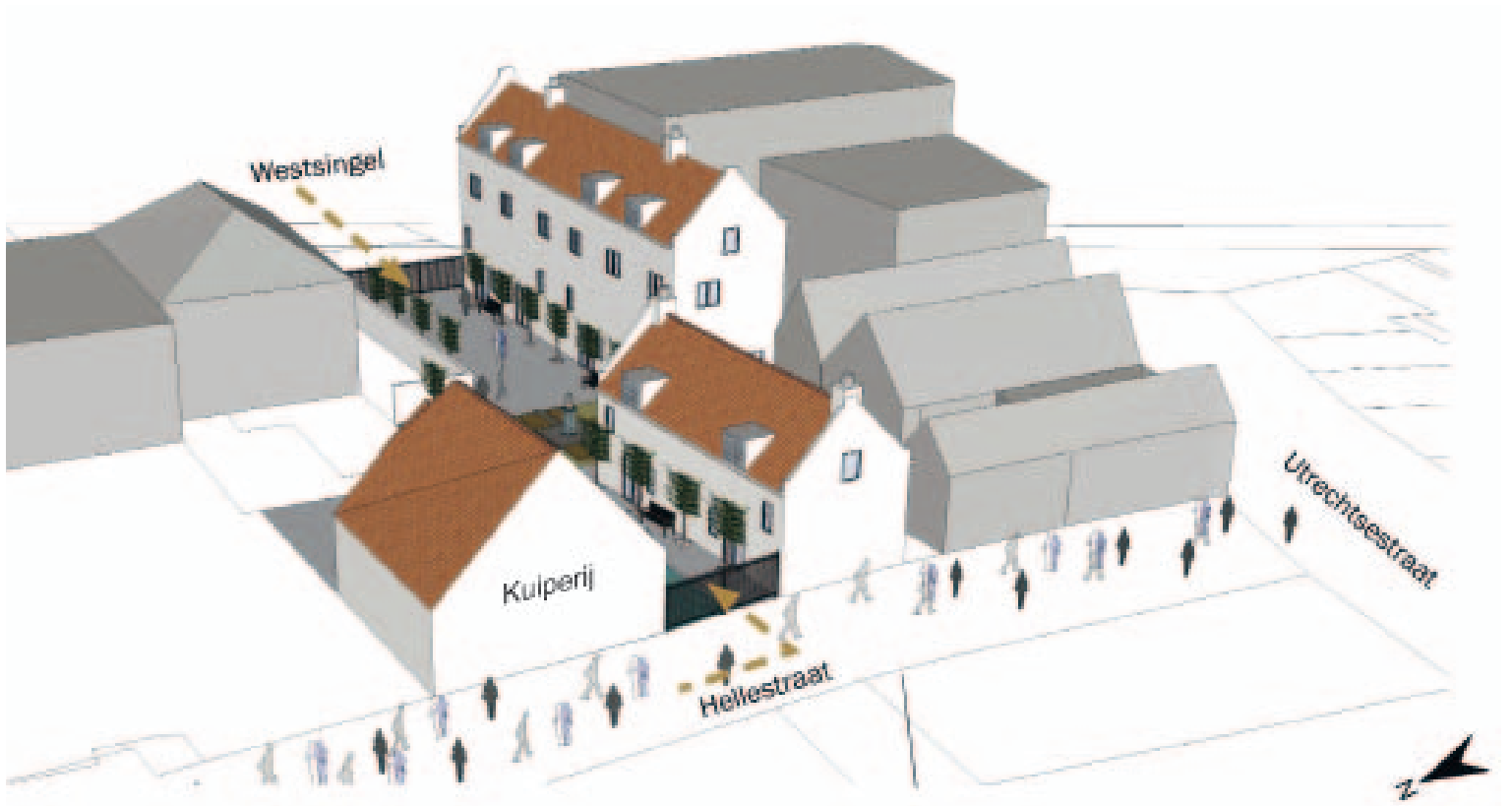
De oorspronkelijke Middeleeuwse Hellestraat was een van de belangrijke toegangswegen van de stad. De straat liep vanaf de Utrechtsestraat naar de Helle Capel, die buiten de stad lag. 'Helle' staat voor 'helling' hoewel in andere verklaringen ook wel 'heilig' als uitleg geldt. Na de eerste stadsuitbreiding werd de Hellestraat vanaf 1450 voor een groot deel ingesloten door de nieuwe stadsmuur. Tot in de jaren vijftig van de twintigste eeuw behield de Amersfoortse Hellestraat het karakter van een straat met kleine bedrijven en enkele gan-

Kuiper Marinus Meester in zijn werkplaats (ca. 1985)

gen waaraan zeer eenvoudige woningen lagen. In dergelijke steegjes, die in veel grote steden te vinden waren, woonde de armste bevolking van de stad. De Hellestraat met zijsteegjes vormde zo de armere achterkant van de veel statiger Westsingel aan de gracht.

Bureau Bouwwerk legde in 2009 de puzzel rond de bouwgeschiedenis van de kuiperij in een bouwhistorische verkenning en waardstelling. Hun onderzoek toont aan dat delen van het pand uit de vroege zeventiende eeuw stammen. Het gaat in ieder geval om de bovenste helft van de gevel met kapconstructie, enkele restanten van een oorspronkelijk houten onderpui en enkele details in de woning, zoals consoles en blauw-witte tegeltjes uit een eerder verdwenen schouw. Ook de plattegrond is een goed voorbeeld van een eenvoudig

zeventiende-eeuws woonhuis. Eind negentiende eeuw is het voorhuis gesplitst. Het gedeelte rechts werd opgedeeld in twee eenkamerwoningen, die achter elkaar lagen. Daaraan vast werden nog twee woningen gebouwd. De vier kleine éénkamerwoningen vormden samen een steegje, dat doodliep en daarom Zaksteegje werd genoemd.

Toen Hendrik Meester in 1905 eigenaar werd van het huis aan de Hellestraat ging hij ook verbouwen om zijn 'werkplaats voor het kuipen van vaatwerk' ruimte te geven.

De voorzijde van het pand werd weer samengevoegd tot één perceel en hij veranderde ook de indeling. De extra ingang, die was aangebracht om toegang te geven tot de voorste van de eenkamerwoningen, gebruikte hij als toegang tot de werkplaats. Rond die tijd is ook de vermoedelijk zeventiende-eeuwse houten gevel verdwenen en vervangen door een nieuwe gevel met pleisterwerk. Later zijn in het pand rechts de twee voorste woningen samengevoegd en zijn vergunningen aangevraagd voor het plaatsen van enkele machines voor de kuiperij. Aan het begin van de twintigste

eeuw is ook de karakteristieke vloer met kopse houtblokjes aangebracht en jaar na jaar vulde de werkplaats zich met gereedschappen en machines. En zo is de situatie nu nog steeds.

In 2010 besloot de gemeente Amersfoort het pand aan te wijzen als een gemeentelijk monument. Dat is een stap voorwaarts als het om erkenning van de historische waarde gaat, maar is hiermee het behoud van pand en collectie gewaarborgd? Nu de kuiper zijn werk heeft neergelegd na 66 jaar zijn het pand en de inboedel de enige stille getuigen van de rijke binnenstedelijke ambachtelijkheid in de Hellestraat. De pandjes aan het Zaksteegje spelen een belangrijke rol voor het vastleggen van de geschiedenis van vergelijkbare hofjes in Amersfoort. Maar voor kuiperij, collectie en het steegje geldt dat onderhoud dringend gewenst is. De gemeentelijke monumentale status is daarbij slechts een eerste stap naar behoud. ■

Annemarie Postma is kunsthistoricus en als adviseur verbonden aan de Stichting Industrieel Erfgoed in de Stad Amersfoort (Siesta).

Siesta stelt voor om de kuiperij (linksvoor in beeld) en directe (nu braakliggende) omgeving een nieuwe toekomst te geven met behoud van culturele waarden (ontwerp Lillian Brinks, AOR10, architectuur en restauratie, Amersfoort)

**stichting industrieel erfgoed
in de stad amersfoort**

Amersfoort heeft een rijke industriële geschiedenis. Van de gebouwen, die ons aan die geschiedenis herinneren, is nog maar weinig over. Siesta spant zich in om het industriële erfgoed te documenteren en onderneemt initiatieven, die leiden tot behoud. Van de Kuiperij aan de Hellestraat maakt Siesta een documentaire.

Foto links: De familie Meester bij haar woning en kuiperij aan de Hellestraat 7, Amersfoort. Van links naar rechts: Ludolf, Barbara, Katrijntje (grootmoeder), Hermanus (vader) en Hendrik (grootvader). Geheel rechts een buurman. Foto uit de jaren '20: (archieef Eemland, AFT005000018)